

Beslutningsforslag nr. B 49. Fremsat den 18. januar 1983 af Erik B. Smith (S), Albertsen (S), Mette Groes (S), Hans Jørgen Jensen (S), Torben Lund (S), Lykketoft (S), Inge Fischer Møller (S) og Taanquist (S)

Forslag til folketingsbeslutning om en førtidspensionsreform

Folketinget opfordrer regeringen til at udarbejde forslag til en førtidspension efter følgende retningslinjer:

1. Der gennemføres en helhedspensionsordning, som erstatter laveste invalidepension, enkepension, folkepension på dispensation (herunder den såkaldte juniorpension), den lavere tilgangsalder på 62 år for enlige kvinder og adgang til hustrutillæg.
2. Retten til pension opnås, når der foreligger et behov for varig forsørgelse fra det offentlige. Som grundlag for vurderingen heraf anvendes udtømte revalideringsmuligheder og størrelsen af den pågældendes egen indkomst.
3. For gifte, dvs. hvor der foreligger en gensidig forsørgelsespligt, anvendes også egen indkomst ved behovsvurdering, men såfremt vedkommende har udført husligt arbejde i hjemmet og forsørgelsesgrundlaget er blevet tilvejebragt og fortsat tilvejebringes af ægtefællen, betragtes det huslige arbejde som et erhverv, og førtidspension tildeles, når vedkommende ikke er i stand til at udføre dette erhvervsarbejde.
4. Ved tildeling inden det 60. år efter socialt kriterium er pensionen af størrelse som mellemste invalidepension.
5. Ved tildeling efter socialt kriterium af pension fra 60 års alderen er pensionen af størrelse som folkepensionen.
6. Pension tildelt og udbetalt efter de i dag gældende regler må ikke som følge af reformen reduceres.
7. De hidtil gældende regler for personlige tillæg, bistanstillæg, plejetillæg og invaliditetsydelse opretholdes.
8. Retten til at oppebære sygedagpenge, arbejdsløshedsdagpenge og efterløn påvirkes ikke af dette forslag.
9. Retten til mellemste og højeste invalidepension med eventuelt tillæg bevares. Tildelingskriterium, pensionsberegning, sammensætning og størrelse påvirkes ikke af dette forslag.
10. Finansieringsreglerne for førtidspension skal udformes, så kommunerne støtter et opsøgende, forebyggende og revaliderende arbejde.
11. De ændrede pensionsregler skal træde i kraft 1. januar 1984.

Bemærkninger til forslaget

Udvalget til revision af førtidspensionslovgivningen har i sin betænkning nr. 898 af februar 1980 afgivet indstilling om etablering af et forenklet pensionssystem med enhedskarakter, der bevarer forbindelsen til alderspension, og som omfatter aldersgruppen 18-66 år, uanset køn og civilstand, og hvor ydelserne tilkendes efter behov.

Behov foreligger, når en person ikke har og ikke kan forventes at få en indkomst, der er tilstrækkelig til sin forsørgelse på rimelig måde. Dette behov skal konstateres i hvert enkelt tilfælde og må bero på en konkret vurdering. Der stilles ingen betingelser for årsagerne til behovet.

Det konstaterede behov for forsørgelse må være varigt, og herved forstås, at behovet ikke kan afhjælpes ved behandling, revalideringsforanstaltninger eller på anden måde, hvorved den pågældende på ny bliver i stand til at klare sig.

Et tildelingskriterium, der lægger afgørende vægt på behovet for varig forsørgelse, supplerer de eksisterende tildelingsregler ved mellemste og højeste invalidepension, hvor det er en lægeligt betinget nedsat erhvervsevne, der udmåles ved, at revaliderings- og pensionsnævnet vurderer størrelsen af den indtjening, den pågældende kunne erhverve ved egen indkomstmæssig placering set i forhold til den indkomst, raske mennesker med en tilsvarende placering kunne opnå.

De nuværende regler bygger på en forestilling om, at nedsat erhvervsevne er ensbetydende med nedsat indtjeningsevne. Fra såvel praksis som forskning på området ved man, at dette ikke har hold i virkeligheden. En selektiv erhvervsplacering kan f.eks. fuldt ud kompensere for en nedsat erhvervsevne, dvs. en uændret indtjeningsevne, medens beskedne begrænsninger i erhvervsevnen - i andre situationer - kan ophæve indtjeningsevnen fuldstændig.

Resultatet er, at man i dag har lagt mere vægt på lovens bestemmelse om, at der kan anlægges en samlet socialmedicinsk vurdering, hvilket også er kommet til udtryk gennem en udsendt vejledning fra sikringsstyrelsen.

Lovens hårfine grænse på $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af erhvervsevnen er således vanskelig at anvende i praksis. Vurderingen går i stedet hyppigt på, om der er mulighed for placering i erhvervslivet, og såfremt dette ikke er tilfældet, om der er et bæredygtigt lægeligt grundlag. Vurderingen bliver herefter i vidt omfang en søgen efter et lægeligt grundlag.

Ofte lægges en betydelig vægt på speciallægeerklæringer. Den lægelige indikation er alligevel i mange tilfælde vanskelig at finde og tvivlsom på afgørelsestidspunktet. Dette har bl.a. medført, at man har tildelt laveste invalidepension i tilfælde, hvor det lægelige grundlag for tilkendelsen af mellemste invalidepension måtte anses for tvivlsomt, selv om ansøgeren ikke havde erhvervsindtægt til supplerer af pensionen.

Behovet for at erstatte laveste invalidepension med en højere ydelse efter et socialt kriterium er således åbenbart.

Kravet om et bæredygtigt lægeligt grundlag har betydet, at invalidepension ikke kunne stå alene som førtidspension. Den suppleres af mere socialt bestemte pensionsformer, således førtidig folkepension for de 60-67-årige og for de 55-60-årige (juniorpensionen), enkepension, pension til enlige kvinder fra 62 års alderen og hustrutillæg til pensionister, når hustruen er mellem 62 og 67 år.

Det samlede resultat er et pensionssystem, der i dag ikke hænger sammen, og hvor der er såkaldte »grå« områder, hvor f.eks. det lægelige grundlag er for svagt til tilkendelse af invalidepension, men hvor den pågældende er for ung til at få tilkendt den såkaldte juniorpension eller anden førtidspension.

En anden gruppe i det nuværende system, der kommer i klemme, er de personer, der er for raske til at få sygedagpenge og for syge til at få arbejdsløshedsunderstøttelse. Er behovet for varig forsørgelse til stede, henvises i dag til bistandslovens regler om varig hjælp.

Den eneste udvej ud af disse problemer er, at man supplerer det lægelige kriterium med et tildelingskriterium: konstateret behov for varig forsørgelse.

Dette kriterium indebærer, at alle muligheder for revalidering af den pågældende skal være udtømt, og at der i øvrigt ikke findes andre muligheder for selvforsørgelse.

Det foreslåede tildelingskriterium betyder samtidig en forenklet sagsbehandling med en betydelig reduktion af bl.a. speciallægeerklæringer. Ekspeditionstiden kortes ned, og de administrative omkostninger reduceres.

Pensionstildeling efter et socialt kriterium gør det rimeligt at styrke arbejdsmarkedets parter i revaliderings- og pensionsnævnene.

Forslagsstillerne lægger afgørende vægt på, at ingen tildeles pension på grund af udviklingen på arbejdsmarkedet. Det er en forudsætning, at kommunerne får indskærpet denne særlige forpligtelse, der især må gælde for personer op til 45 år – den nederste aldersgrænse for tildeling af enkepension i dag.

Pension efter socialt kriterium forpligter kommunerne til fortsat at følge pågældende med henblik på at vurdere, om der er mulighed for erhvervsmæssig placering.

Anvendelse af behovskriteriet ved tildeling af førtidspension rejser spørgsmålet om, hvilken stilling man skal tage til de mange personer, der har virket ved husligt arbejde i en årrække. De fleste af disse vil ikke kunne placeres i erhvervslivet, og deres personlige erhvervsindkomst er 0.

Førtidspensionsudvalget har foreslået, at der ved tildeling sondres mellem personer, for hvem der foreligger et lægeligt grundlag, og andre. For den første kategori skal behovsvurderingen foregå alene på grundlag af deres personlige indkomst. For den anden kategori skal behovsvurderingen foregå på grundlag af ægtefællernes samlede indkomst.

For at undgå at skulle foretage en sådan sondring går beslutningsforslaget ind for, at egenindkomsten lægges til grund for behovsvurdering i alle tilfælde, men for så vidt vedkommende er gift og har udført husholdningsfunktioner, betragtes husholdningsarbejdet som erhverv, såfremt forsørgelsesgrundlaget er blevet tilvejebragt og fortsat tilvejebringes af ægtefællen. Tildeling af pension skal i så fald bero på nedsat evne til at udføre husligt arbejde.

Denne regel gælder for begge køn.

Forslaget betyder, at i de situationer, hvor ægtefællens forsørgelsesgrundlag falder bort som følge af svigtende indtægter eller andet, vil den ægtefælle, der har udført husholdningsfunktioner, blive vurderet efter, hvorvidt der er behov for varig forsørgelse. I de situationer, hvor ægtefællens forsør-

gelsesgrundlag ikke bortfalder, vil ægtefællen med husholdningsfunktioner være berettiget til førtidspension, såfremt evnen til at udføre husligt arbejde nedsættes eller bortfalder. Den gensidige forsørgelsespligt kommer i denne relation ikke til udtryk.

Det foreliggende forslag tilsigter at forbedre retsstillingen for de kvinder, der i dag opfylder betingelserne for at modtage enkepension efter enkepensionslovens § 1, stk. 1. Forslaget indebærer, at de sociale myndigheder gennem råd, vejledning og revalidering skal hjælpe denne gruppe ud i erhverv. Er det imidlertid på forhånd klart, at pågældende selv ønsker en pension f.eks. på grund af mindreårige børn, bør dette resultere i tildeling af førtidspension. Såfremt en sådan pensionist efterfølgende måtte ønske råd, vejledning og revalidering med henblik på en erhvervsmæssig placering, bør revalideringsforanstaltninger iværksættes af de sociale myndigheder. Enkemænd i tilsvarende situationer skal have tilsvarende retsstilling.

Pension bortfalder, når man ikke længere opfylder betingelserne for tildeling.

En pensionsreform efter beslutningsforslagets retningslinjer betyder en administrativ forenkling, gør det lettere for den enkelte at overskue og opsamlere de ret betydelige grupper, der i dag falder igennem pensionssystemets regler og alene har bistandslovens bestemmelser om varig hjælp som sikkerhedsnet. Der er samtidig tale om væsentlig forbedrede ydelser for dem, der i dag modtager laveste invalidepension, enkepension og den såkaldte juniorpension.

Det skal understreges, at forslaget ikke afsvækker de gældende arbejdsmarkedsregler vedrørende arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge og efterløn.

Forslagsstillerne lægger afgørende vægt på, at denne reform vedtages af et bredt flertal i folketinget, og man vil i udvalgsarbejdet være åben overfor forslag til forbedringer.

De økonomiske konsekvenser af beslutningsforslaget må nærmere belyses under udvalgsarbejdet. Forslagsstillerne er indstillet på, at pensionsreformen må holdes inden for de midler, der er til rådighed fra den sociale pensionsfond, eventuelt således at reformen træder gradvis i kraft, efterhånden som midlerne frigives fra pensionsfonden.

Socialdemokratiet finder det hensigtsmæssigt, at man i forbindelse med en pensionsreform ændrer finansieringsreglerne, således at man støtter kommunerne i deres forebyggende arbejde og revalideringsbestræbelser for på denne måde at begrænse pensionstildelingerne.

Ændrede finansieringsregler kan over bloktilskuddene gøres neutrale i forholdet mellem staten og kommunerne.

Til brug for udvalgsarbejdet henvises til be-

tænkning nr. 940, rapport om finansiering.

Såfremt man ikke finder frem til sådanne ændringer i finansieringsreglerne, vil socialdemokratiet senere fremsætte et beslutningsforslag herom.